

Samosprávy a sankcie dlhovej brzdy

Dňa 21. novembra 2025 uplynie 24-mesačná výnimka z uplatňovania sankcií tretieho, štvrtého a piateho sankčného pásma ústavného zákona o rozpočtovej zodpovednosti. Pre samosprávy to znamená, že od 22. novembra 2025 sa na ne bude vzťahovať povinnosť schváliť rozpočet na najbližší rok s výdavkami maximálne vo výške výdavkov schváleného rozpočtu predchádzajúceho rokaⁱ. Samosprávy sú zároveň povinné schváliť na najbližší rok len vyrovnaný alebo prebytkový rozpočetⁱⁱ.

Podľa RRZ je interpretácia ústavného zákona nasledovnáⁱⁱⁱ: „Obec a vyšší územný celok **sú povinní schváliť** rozpočet na nasledujúci rozpočtový rok s výdavkami maximálne vo výške výdavkov rozpočtu predchádzajúceho rozpočtového roka ... “ resp. „Obec a vyšší územný celok **sú povinní schváliť** na nasledujúci rozpočtový rok iba vyrovnaný rozpočet alebo prebytkový rozpočet.“ Znenie ústavného zákona pri schvaľovaní rozpočtu uplatňuje prísnejšie pravidlá pre územnú samosprávu než pre vládu a parlament^{iv}. V prípade rozpočtu samospráv sa vyžaduje, aby schválený rozpočet v každom momente spĺňal požiadavky ústavného zákona^v. Znamená to, že ak obec alebo vyšší územný celok schváli na rok 2026 deficitný rozpočet (prípadne aj s medziročne rastúcimi výdavkami), počnúc 22. novembrom 2025 sa tento rozpočet dostane do rozporu s ústavnou požiadavkou mať na nasledujúci rozpočtový rok iba vyrovnaný alebo prebytkový rozpočet. Rozpor je potrebné odstrániť jeho zosúladením s uloženou povinnosťou, t.j. úpravou rozpočtu. V takejto situácii ani neschválenie rozpočtu samospráv do konca roku 2025 a fungovanie v rozpočtovom provizóriu by nezbavovalo samosprávu povinnosti dodržať požiadavky ústavného zákona.

Z pohľadu vecných dôsledkov podľa RRZ bude uplatnenie sankcie nerastúcich výdavkov a vyrovnaného rozpočtu znamenať pomerne vážny zásah do fungovania samospráv, keďže z ekonomického hľadiska sa tieto sankcie pre samosprávy javia ako príliš prísne. Samosprávy nie sú a historicky ani neboli príčinou aktivácie sankcií dlhovej brzdy. Samosprávy ako celok mali od roku 2008 v priemere približne vyrovnané hospodárenie^{vi}. Celkový dlh samospráv tvorí iba približne 2 % hrubého dlhu verejnej správy (ide o 1,6 mld. eur z 77,6 mld. eur na konci roku 2024). Na úrovni individuálnych obcí alebo VÚC by uplatnenie sankcií znemožnilo použitie už čerpaných úverov a zostatkov na účtoch z prebytkového hospodárenia v predchádzajúcich rokoch, čo by obmedzilo rozbehnuté a pripravované investičné aktivity.

Vzhľadom na tvrdosť ústavného zákona voči samosprávam, ktoré majú minimálne možnosti prispieť k zníženiu celkového verejného dlhu, **sa najvhodnejším riešením javí včasná novelizácia ústavného zákona o rozpočtovej zodpovednosti^{vii}**. Konkrétne by v prípade samospráv išlo o úplné vypustenie povinnosti schváliť vyrovnaný alebo prebytkový rozpočet (čl. 5 ods. 7 písm. b a čl. 12 ods. 6 písm. b), ako aj povinnosti mať rozpočtované nerastúce výdavky (čl. 5 ods. 6 písm. d a čl. 12 ods. 5 písm. d). Na druhej strane by sa pre samosprávy mohli v ústavnom zákone ukotviť pravidlá rozpočtovej disciplíny, ktoré sú v súčasnosti v obyčajnom zákone o rozpočtových pravidlách územnej samosprávy (ako napríklad povinnosť prijímať preventívne opatrenia, ak sa ich zadlženie blíži k hranici 60 % príjmov predchádzajúceho roka, pričom podrobnosti by naďalej stanovoval obyčajný zákon). Novelizácia ústavného zákona je podľa RRZ potrebná aj z dôvodu povinnosti SR transponovať smernicu EÚ 2024/1265 do svojej legislatívy do konca roka 2025^{viii}.

- i Výnimkou sú výdavky na likvidáciu škôd spôsobených živelnými pohromami a výdavky na financovanie spoločných programov Slovenskej republiky a Európskej únie.
- ii Stanovisko RRZ z októbra 2023 ([Stanovisko k rozpočtom samospráv na rok 2024](#)) podrobne popisuje uvedené sankcie a ich presnú definíciu.
- iii Podľa alternatívnej interpretácie Ministerstva financií SR to znamená, že ak si samosprávy schvália rozpočty na rok 2026 pred 22. novembrom 2025, sankcia sa na ne v prípade rozpočtu na rok 2026 už nebude aplikovať. Išlo by o analogickú situáciu ako v prípade rozpočtu verejnej správy. Podľa sankcie má vláda preložiť na rokovanie NR SR vyrovnaný alebo prebytkový návrh rozpočtu s nerastúcimi výdavkami, ale ak do 21. novembra 2025 (vrátane) NR SR schváli rozpočet, tak uvedená povinnosť sa bude vzťahovať až na prípravu rozpočtu na rok 2027. Povinnosť schválenia vyrovnaného alebo prebytkového rozpočtu s nerastúcimi výdavkami pre samosprávy sa v takomto prípade posunie na rozpočet na rok 2027 (v prípade, že uvedené sankcie budú naďalej v platnosti aj v priebehu budúceho roka).
- iv Kým na celoštátnej úrovni sa sankcia prejavuje v podobe povinnosti uplatniť požadovaným spôsobom legislatívnu iniciatívu (vláda má predložiť návrh rozpočtu bez rozpočtovaného schodku, resp. vziať späť z rokovania NR SR nesúladný návrh, na druhej strane ale NR SR nemá povinnosť takýto návrh schváliť), územnej samospráve je priamo adresovaná požiadavka na výsledok: musí ním byť schválený vyrovnaný alebo prebytkový rozpočet na nasledujúci rozpočtový rok.
- v Ukončenie 24 mesačnej výnimky spôsobuje potrebu bezprostrednej aplikácie sankcie. V prípade návrhu rozpočtu verejnej správy zákon predpokladá určitý proces (stiahnutie návrhu z rokovania Národnej rady a predloženie návrhu spĺňajúceho sankciu) a v prípade rozpočtu samospráv ide o jasne pomenovaný výsledok (schválenie rozpočtu v súlade so sankciou). Práve preto je pri subjektoch územnej samosprávy irelevantné, či schvaľovanie rozpočtu prebehne pred ukončením výnimky alebo až po nej – rozpočet je účinný od 1. januára a po obsahovej stránke musí spĺňať príkaz ustanovený ústavnou normou.
- vi Najvyšší deficit zaznamenali samosprávy v krízových rokoch 2009, 2010 (0,4 resp. 0,8 % HDP) a najvyšší prebytok mali v roku 2016 (0,5 % HDP). Vo väčšine obdobia medzi rokmi 2008-2024 ich ročné deficity a prebytky nepresiahli 0,1 % HDP.
- vii Oprávnenie iniciovať novelizáciu ústavného zákona patrí len vláde, individuálnym poslancom a parlamentným výborom. Najbližším termínom na doručenie návrhov na schôdzu Národnej rady je v zmysle zverejneného harmonogramu 22. august 2025, pričom k jeho prerokovaniu by mohlo dôjsť na septembrovej (prvé čítanie) a októbrovej (druhé a tretie čítanie) schôdzi. Na zmenu ústavného zákona sa vyžaduje súhlas aspoň 90 poslancov.
- viii [Komentár](#) KRRZ k smernici.